

Üstün Zekâlıların Eğitiminde
**ZENGİNLEŞTİRME VE
FARKLILAŞTIRMA MODELLERİ**

Editör

Doç. Dr. Serkan DEMİR

 Vizetek
Yayıncılık

Üstün Zekâlıların Eğitiminde ZENGINLEŞTİRME VE FARKLILAŞTIRMA MODELLERİ

Editör

Doç. Dr. Serkan DEMİR

Yazarlar:

Ayşegül İŞLEKELLER BOZCA - Canan ÇAKIR - CebraİL TURNA - Deniz GÖRGÜLÜ
Esra BAYRAM YILMAZ - Gülşah BATDAL KARADUMAN - Gülünay ERGUT KALKAN
İrem AKÇAYIR - İsmail SATMAZ - Melike ÇETİNKAYA - M. Doğukan BALÇIN
Serkan DEMİR - Simge KARAKAŞ MISIR - Volkan SARIBOĞA

Zehra TOPAL ALTINDİŞ

ISBN: 978-625-382-257-6

E-ISBN: 978-625-382-276-7

DOI: 10.54637/vizetek.9786253822767

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap, basılı ve elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Büşra ÇOLAKOĞLU

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara | Mart, 2026

 Vizetek
Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık

Sertifika No: 47479

*Üstün zekalıların eğitime adadığı akademik emeği ve bizlere ilham veren
rehberliği için değerli hocamız Prof. Dr. Serap EMİR'e ithafen*

ÖN SÖZ

Üstün zekâlı çocuklar, öğrenmenin sınırlarını genişleten çocuklardır. Onlar için bilgi, durağan bir yapı değil; sürekli değişen, gelişen ve yeniden kurulan bir süreçtir. Bir konuyu anlamak onlar için bir son değil, yeni bir başlangıçtır. Her öğrenme yeni bir soruya, her cevap yeni bir düşünme alanına dönüşür. Bu nedenle onların öğrenme yolculuğu çoğu zaman doğrusal değil; derinleşen, dallanan ve kendi içinde yeni yollar açan bir yapıdadır.

Bu çocukların en belirgin özelliği yalnızca daha hızlı öğrenmeleri değildir; asıl fark, nasıl düşündüklerinde ortaya çıkar. Kurdukları bağlantılar, sordukları soruların niteliği ve anlam arayışları, öğrenmeyi daha karmaşık ama aynı zamanda daha zengin bir sürece dönüştürür. Bir kavramı öğrenmek onlar için yeterli değildir; o kavramın neden öyle olduğunu, başka hangi durumlarda nasıl değiştiğini ve hangi yeni anlamlara kapı araladığını da merak ederler. Bu merak, doğru biçimde karşılık bulduğunda güçlü bir gelişim alanına dönüşür; karşılık bulamadığında ise zamanla geri çekilebilir.

Üstün zekâlı öğrencilerin eğitiminde temel mesele, bu potansiyelin fark edilmesi kadar, doğru şekilde desteklenmesidir. Bu destek, daha fazla içerik sunmakla değil; daha nitelikli öğrenme deneyimleri tasarlamakla mümkündür. Öğrenmenin derinleştiği, farklı yolların denenebildiği, soruların değer gördüğü ve üretimin teşvik edildiği bir eğitim anlayışı, bu çocukların gelişimi için belirleyici bir rol oynar. Aksi durumda öğrenme, yüzeyde kalan ve potansiyelin tamamını yansıtmayan bir sürece dönüşebilir.

Bu noktada zenginleştirme ve farklılaştırma yaklaşımları, üstün zekâlı öğrencilerin eğitiminde güçlü bir yönelim sunar. Bu yaklaşımlar, öğrenmeyi yalnızca hızlandırmayı değil; derinleştirmeyi, çeşitlendirmeyi ve öğrencinin bireysel özellikleriyle uyumlu hâle getirmeyi amaçlar. İçeriğin farklı boyutlarda ele alınması, öğrenme süreçlerinin esnekleştirilmesi ve öğrencinin kendi öğrenme yolunu keşfetmesine imkân tanınması, bu anlayışın temelini oluşturur. Böylece öğrenme, tek tip bir aktarım sürecinden çıkar; düşünmenin, üretmenin ve anlam kurmanın merkezde olduğu bir yapıya dönüşür.

Bu kitap, üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin eğitimine bu bakış açısıyla katkı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Zenginleştirme ve farklılaştırma alanında geliştirilen modeller, bu kitapta bir araya getirilerek, hem kuramsal hem de uygulamaya dönük bir çerçeve içinde ele alınmıştır. Her bölüm, öğrenmenin farklı bir yönünü görünür kılarken; öğretmene,

araştırmacıya ve eğitim alanında dūřünen herkese kendi yaklaşımını yeniden değerlendirme imkânı sunmayı hedeflemektedir.

Kitabın bütününde ortak olan temel düşünce, öğrenmenin tek bir biçime indirgenemeyeceği ve her öğrencinin kendi öğrenme yoluna sahip olduğudur. Bu doğrultuda sunulan yaklaşımlar, öğretim sürecine alternatif yollar açmakta; öğrenmeyi daha esnek, daha derin ve daha anlamlı hâle getirmeye yönelik imkânlar sunmaktadır. Bu yönüyle kitap, hazır çözümler sunan bir metin olmanın ötesinde; eğitim sürecine ilişkin düşünmeyi zenginleştiren bir kaynak olmayı amaçlamaktadır.

Bu kitabın, üstün zekâlı öğrencilerin öğrenme dünyasına daha yakından bakmak isteyen, onların düşünme biçimlerini anlamaya çalışan ve eğitim süreçlerini bu doğrultuda yeniden yapılandırmak isteyen tüm eğitimcilere katkı sunması dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE
FARKLILAŞTIRMA VE ZENGİNLEŞTİRMENİN GEREKLİLİĞİ 1

Doç. Dr. Serkan DEMİR
ORCID: 0000-0002-2331-9861

2. BÖLÜM

ÜSTÜNLERDE ZENGİNLEŞTİRME BAĞLAMINDA
RENZULLİ'YE ELEŞTİREL BİR BAKIŞ.....21

Dr. Zehra TOPAL ALTINDİŞ
ORCID: 0000-0002-0634-028X

3. BÖLÜM

MAKER MÜFREDAT FARKLILAŞTIRMA MODELİ39

Dr. Melike ÇETİNKAYA
ORCID: 0000-0002-5654-6542

4. BÖLÜM

REAPS (REAL ENGAGEMENT IN ACTIVE PROBLEM SOLVING) MODELİ61

Dr. M. Doğukan BALÇIN
ORCID: 0000-0002-7698-6932

5. BÖLÜM

PURDUE ÜÇ AŞAMALI ZENGİNLEŞTİRME MODELİ87

Dr. CANAN ÇAKIR
ORCID: 0009-0003-6677-1908

6. BÖLÜM

ZENGİNLEŞTİRME MODELLERİ İÇİNDE OTONOM ÖĞRENEN MODELİ:
KURAMSAL TEMELLER VE UYGULAMA..... 113

Dr. Öğr. Üyesi İSMAİL SATMAZ
ORCID: 0000-0003-2696-3019

7. BÖLÜM

PARALEL MÜFREDAT MODELİ (KOŞUT EĞİTİM MODELİ)129

Dr. Ayşegül İŞLEKELLER BOZCA
ORCID: 0000-0003-2912-5379

8. BÖLÜM

ENTEĞRE MÜFREDAT MODELİ153

Dr. Esra BAYRAM YILMAZ
ORCID: 0009-0006-3840-159X

9. BÖLÜM

IZGARA PROGRAM MODELİ.....181

Dr. Gülünay ERGUT KALKAN
ORCID: 0000-0003-0853-9548.

10. BÖLÜM

MÜFREDAT DARALTMA MODELİ.....209

Dr. Deniz GÖRGÜLÜ
ORCID: 0000-0001-5856-4069

11. BÖLÜM

İKİ KERE FARKLI ÖĞRENCİLER İÇİN YETENEK MERKEZİ MODELİ231

Dr. Öğr. Üyesi İrem AKÇAYIR
ORCID: 0000-0002-5788-405X
Dr. Öğr. Üyesi CebraİL TURNA
ORCID: 0000-0002-3817-1951

12. BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN MATEMATİKTE ZENGİNLEŞTİRME.....251

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN
ORCID: 0000-0001-5725-0949
Dr. Volkan SARIBOĞA
ORCID: 0000-0001-7453-4003

13. BÖLÜM

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ DERSLERDE BİLGİSAYARSIZ BİLGİ İŞLEMSEL DÜŞÜNME267

Dr. Simge KARAKAŞ MISIR
ORCID: 0000-0003-4358-9647

1. BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE FARKLILAŞTIRMA VE ZENGİNLEŞTİRMENİN GEREKLİLİĞİ

Serkan DEMİR,¹

Giriş

Günümüz eğitim sistemlerinde sınıflar, aynı yaş grubunda yer alan ancak öğrenme hızı, ilgi alanı, bilişsel kapasite, motivasyon düzeyi ve öğrenme profili bakımından birbirinden oldukça farklı özellikler gösteren öğrencilerden oluşmaktadır. Bu heterojen yapı, öğretim süreçlerinin tek tip yaklaşımlarla planlanmasını giderek daha yetersiz hâle getirmekte ve özellikle üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş öğretim yaklaşımlarını zorunlu kılmaktadır. Nitekim eğitim ortamlarında bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi, öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılımını, akademik gelişimini ve öğrenmeye yönelik tutumlarını doğrudan etkilemektedir (Tomlinson, 2014).

Üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrenciler, yaşlarına göre daha hızlı öğrenebilen, karmaşık ilişkileri erken yaşta kavrayabilen, soyut düşünme becerileri gelişmiş, yüksek merak duygusuna sahip ve derinlemesine öğrenme eğilimi gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu öğrenciler çoğu zaman standart öğretim programlarının öngördüğü öğrenme hızının ötesinde bir bilişsel kapasiteye sahip olmakta ve yüzeysel öğrenme deneyimlerinden ziyade derinlik, karmaşıklık ve anlamlı öğrenme yaşantılarına ihtiyaç duymaktadır. Ancak geleneksel öğretim programları genellikle “ortalama öğrenci” profili temel alınarak yapılandırıldığı için üstün zekâlı öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve yaratıcı ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamaktadır.

Eğitim literatürü incelendiğinde, standart müfredatın üstün zekâlı öğrenciler için çoğu zaman düşük düzeyde zihinsel meydan okuma sunduğu, tekrar eden görevler içerdiği ve öğrencilerin potansiyellerini tam olarak ortaya koymalarına fırsat vermediği görülmektedir (VanTassel-Baska & Brown, 2007). Bu durum, üstün zekâlı öğrencilerde sıkılma, motivasyon kaybı, derse

1 Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, ORCID: 0000-0002-2331-9861.